

Coordonator: Pr. Prof. Dr. Viorel SAVA

**CERCETĂRI DOCTORALE ÎN PANDEMIE –
PROVOCĂRI, SOLUȚII, OPORTUNITĂȚI**

**DOCTORAL RESEARCH IN PANDEMIC –
CHALLENGES, SOLUTIONS, OPPORTUNITIES**

Tipărit cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului

Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

Editura
DOXOLOGIA,
Iași

Institut für Ökumenische Theologie
Ostkirchliche und Patrologie,
Universität Graz

2021

CUPRINS

Cuvânt înainte	9
----------------------	---

TEOLOGIE BIBILICĂ TEXTUL REVELAT ȘI CONTEXTUALIZAREA ÎNȚELESURILOR LUI

Jack KHALIL The Holy Royal Priesthood in 1 Peter 2: 9	11
Nicolae-Ioan BOBOIA Taina Învierii. O perspectivă paulină (1 Co 15, 1 și urm.; 1 Tes 4, 13-18; 5, 1-10)	22
Cristian PRUNĂ Pedepse și măsuri disciplinare în Vechiul Testament.....	37
Simion PURICE Lumina lui Hristos versus întunericul acestui veac – aspecte misionare ale mărturisirii credinței din perspectiva Sfântului Apostol și Evanghelist Ioan Teologul.....	48
Andrei Tiberiu ZLĂVOG Saul spre Damasc sau drumul spre un alt destin (FA 9, 3-4a) – aspecte exegetice	61

TEOLOGIE SISTEMATICĂ CREDINȚA VIE ȘI LUCRĂTOARE

Pavlina ALEXIOU The impact of COVID-19 pandemic to end-of-life decisions. Bioethical considerations.....	75
Dr. Rita FARAJ Youakim Moubarac: L'islam Comme Religion Abrahamique Originelle.....	83
Adamantia ZEZIOU The Correlation Between Personal and Collective Responsibility in the Times of a Pandemic From the Orthodox Ethics Point of View	104
Iliche MICEVSKI-IGNAT Învierea lui Hristos și moartea omului în gândirea teologică a Sf. Iustin cel Nou de la Celie și a Părintelui Dumitru Stăniloae	113
Vasile-Lucian V. GOLDAN Migration in the 21st century, a factor of the extensive missionary work – the situation of the Romanian Orthodox Church	126
Mihai-Viorel HIRT Islam in Contemporary Europe: Between Tolerance and Islamophobia	136

Andrei IRINA	
	Importanța și necesitatea prediciei în lucrarea de evanghelizare a Bisericii ... 150
Adrian IUGA	
	Practici necreștine cu privire la Taina Botezului 165
Ionel-Florentin MICU	
	Revigorarea monahismului prin metoda paisiană. Posibilitatea implementării acesteia în monahismul contemporan 179
Diogene MIHĂILĂ	
	Darul pomenirii morții în teologia Sfântului Sofronie Saharov..... 192
Mihail SIMINCIUC	
	Aspecte ale comunicării Bisericii Ortodoxe Române în timpurile crizei pandemice, în mediul on-line 204
Marcelo SINGH	
	The Continual Prayer in Diadochus of Photike: a Messalian Influence? 213
Vlad-Cristian TODORAN	
	Misiunea Bisericii Ortodoxe și formarea spirituală a noilor generații în contextul pluralismului cultural..... 224
Marian-Ionuț URȘU	
	Digitalizarea minții umane. Provocări și remedii filocalice 236
Ionuț-Costinel VOICU	
	Glasul Evangheliei în limbaj binar, în vreme de pandemie 249
Ionuț-Paul ANEA	
	Conceptul teologic de iubire în contextul problematicii homosexualității 260
Elena ARAMĂ MARIANUC	
	Educatori creștini și rolul lor în formarea și dezvoltarea învățământului românesc 273
Valentin BOGDAN	
	Relația dintre conștiința morală creștină și conștiința politică în viziunea Sfântului Ierarh Antim Ivireanul..... 286
Ioan-Tănase CHIȘ	
	Generația Hashtag (#) și soluția omului lăuntric 300
Ștefănel-Stelian CIURCIUN	
	Inculturația evanghelică și misiunea creștină în diaspora..... 314
Ioan G. CLAPA	
	Rătăcirile în mistica orientală a tânărului Serghei Simeonovici Saharov 325
Alexandru CREȚU	
	Importanța atenției în viața duhovnicească. Repere filocalice..... 335
Mihaela-Simona VULCĂNESCU (OUATU)	
	Teoria dezvoltării judecăților morale – paradigmă a educației religioase contemporane 348
Bogdan-Vlăduț BRÎNZĂ	
	Fericirea în gândirea aristotelică și morala creștină..... 358

TEOLOGIE ISTORICĂ OAMENI CARE AU FOST ȘI FĂPTUIRILE LOR

Benedict SAUCIUC

Activitatea Mănăstirii Neamț cu privire la într-ajutorarea persoanelor venite din diaspora la Mănăstirea Neamț și la Centrul Social Cultural „Sf. Paisie” de la Neamț, găzduite în vederea prevenirii pandemiei de gripă Coronavirus SARS-CoV-2, COVID-19 371

Panteleimon CHAMPIDIS

Alexander Lykurgos against the movement of Pan-Slavism and the condemnation of the Bulgarian Exarchate in 1872..... 383

Iustinian-Ioan MÎNDRILĂ

Clerici și ambasadori. Rolul ierarhiei sîro-orientale în relațiile diplomatice persano-bizantine din secolul al V-lea..... 389

Andrei GAJU

Prima revoluție rusă și politizarea vieții bisericești în Biserica Ortodoxă Rusă..... 402

Ema-Elena BOGDAN

Activități social-caritabile în lumina iubirii Mitropolitului Pimen Georgescu (1909-1934) 416

Alexandru SOCACIU

Țara Făgărașului și Moldova în secolele XVI, XVII și XVIII: schimburi de populații, influențe religioase și strategii politico-militare 427

Alexandru-Gheorghe MATEI

Desființarea schitului Zagavia, județul Iași 441

TEOLOGIE PRACTICĂ SLUJIRE LITURGICĂ ȘI ÎNDRUMARE PASTORALĂ

Viorel SAVA

Grija față de cei adormiți în Ortodoxie reflectată în gândirea teologică și în practica liturgico-pastorală a Părintelui Profesor Nicolae D. Necula (18 martie 1944 – 3 septembrie 2017)..... 451

Nichifor BOTOȘĂNEANUL

Le rite d'introduction dans l'église de l'enfant quarante jours après la naissance. Indications typikonales. Controverses..... 463

Romanos Al HANNAT

The Arabic Language in Church Music. Nicephorus Kandoniaris, Archdeacon of the Holy Antiochian See 470

Pablo ARGÁRATE

Reprezentarea evenimentelor biblice mântuitoare în spațiu și timp în Itinerarium Egeriae 486

Basilius J. BERT GROEN

Orthodox Liturgy in the West: Various Observations on Sacred Architecture, Ecumenism and the Veneration of Saints 500

Bassam NASSIF	
“Come and See”: Orthodox Theology’s Appeal to Postmodernism.....	505
Parthenios LATTY	
The Orthodox Diaspora. According to the sacri canones	515
David H. PEREYRA	
Our doors are open. Hospitality towards immigrants with special needs in places of worship.....	528
Mihail K. QARAMAH	
Rugăciunile pentru binecuvântarea colivei în vechile evhologhii bizantine	542
Gherasim SOCA	
The stages of the Pentecostarion's formation. Certainties and hypotheses....	559
Florin-Ioan AVRAM	
Rânduiești și norme canonice privitoare la administrarea dumnezeieștii euharistii. Provocări contemporane	574
Cristian-Florin CRISTEA	
Temeiuri canonice privind responsabilitatea preotului față de oamenii aflați în suferință	586
Marius-Cristian DIMA	
Christian-Orthodox Religious and Theological Education in the Romanian Democracy	599
Eleni KONSTANTINIDOU	
From Blockade to Glade: The Essence of Orthodox Religious Education for People with and without Special Needs.....	613

Cuvânt înainte

Întrucât din cauza restricțiilor impuse de pandemie, ediția a XII-a a Simpozionului tradițional „Studia Theologica Doctoralia”, programată pentru luna mai 2020, a fost suspendată, în anul 2021 am așezat la un loc două ediții, a XII-a și a XIII-a, recuperând astfel ceea ce nu a fost posibil să împlinim în anul precedent. Am reușit, totuși, cu sprijinul și contribuția științifică a unor colegi îndrumători de doctorat din țară și din străinătate și cu participarea unor doctoranzi să menținem ritmul apariției volumelor seriei „Studia Theologica Doctoralia”, publicând în a doua parte a anului 2020 al XII-lea volum, sub titlul: *Aspecte ale cercetării științifice doctorale, astăzi*, Editura Doxologia și Institut für Ökumenische Theologie, Ostkirchliche Orthodoxie und Patrologie, Universität Graz, Iași, 2020, 295 pagini.

Edițiile XII-XIII ale Simpozionului Internațional „Studia Theologica Doctoralia”, cu tema generală: *Cercetări doctorale în pandemie – provocări, soluții, oportunități*, au fost dedicate *Anului omagial al pastorației românilor din afara României și Anului comemorativ al celor adormiți în Domnul; valoarea liturgică și culturală a cimitirelor în Patriarhia Română* și s-au organizat la Iași în zilele de 10-11 mai 2021, cu desfășurare on-line. Simpozionul a fost organizat de Școala Doctorală a Facultății de Teologie Ortodoxă „Dumitru Stăniloae”, sub patronajul Facultății de Teologie Ortodoxă „Dumitru Stăniloae” și al Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, cu binecuvântarea Înaltpresfințitului Teofan, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, având ca parteneri co-organizatori Facultatea de Teologie Catolică a Universității „Karl Franzens” din Graz (Austria), Institutul Teologic „Sf. Ioan Damaschin” al Universității Balamand din Tripoli (Liban), Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universității „Aristotel” din Salonic (Grecia) și Asociația Miron Barnovschi din Iași. Lucrările Simpozionului au fost găzduite în Sala „Justin Moisescu” a Centrului Eparhial al Arhiepiscopiei Iașilor și au fost transmise on-line pe portalul Doxologia al Mitropoliei Moldovei și Bucovinei.

Deși formatul on-line al desfășurării simpoziunilor reprezintă o noutate pentru noi, trebuie să subliniem faptul că tocmai această noutate a înlesnit participarea unui număr mare de tineri care-și pregătesc doctoratul, din unsprezece țări (Argentina, Austria, Canada, Germania, Grecia, Italia,

Liban, Macedonia, România, Serbia, Siria), de pe trei continente (America, Asia și Europa), fiind cel mai internaționalizat simpozion din seria „Studia Theologica Doctoralia” de până acum.

Pentru buna reușită, fie și în condițiile speciale în care s-a desfășurat Simpozionul, mulțumim lui Dumnezeu, Căruia îi aducem ca ofrandă această osteneală academică și științifică, mulțumind, totodată, tuturor celor prin care Dumnezeu a lucrat spre bună împlinire: Înaltpresfințitului Teofan, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, reprezentanților Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași și colegilor de la Școala Doctorală a Facultății de Teologie Ortodoxă „Dumitru Stăniloae”, Sectorului Învățământ al Centrului Eparhial, ostenitorilor portalului Doxologia, tinerilor doctoranzi din Comitetul de organizare și tuturor celor care prin participarea lor și prin comunicările științifice din cadrul Simpozionului au dat frumusețe și consistență evenimentului nostru. Un cuvânt aparte de mulțumire se cuvine să aducem colegilor profesori, reprezentanți ai Universităților co-organizatoare, Prof. Univ. Dr. Pablo Argarate (Graz), Arhim. Prof. Univ. Dr. Jack Khalil (Balamand), Prof. Univ. Dr. Miltiadis Vantsos (Salonic) și D-lui col. (r.) Emil-Teofil Bălțeanu, Director General S.C. Bohemia SRL, pentru sprijinul financiar constant și consistent în vederea publicării volumelor noastre.

Volumul XIII al seriei „Studia Theologica Doctoralia” adună la un loc mare parte din comunicările din cadrul Simpozionului, edițiile XII-XIII. Cu speranța că am împlinit un lucru bun, plăcut lui Dumnezeu și folositor oamenilor, recomandăm tuturor celor interesați spre lectură ziditoare conținutul acestui volum.

Pr. Prof. Univ. Dr. Viorel Sava
Facultatea de Teologie Ortodoxă „Dumitru Stăniloae” din Iași

TEOLOGIE BIBILICĂ:
TEXTUL REVELAT ȘI CONTEXTUALIZAREA
ÎNȚELESURILOR LUI

THE HOLY ROYAL PRIESTHOOD IN 1 PETER 2, 9

Jack KHALIL

Archimandrite Porfessor
Dean of the St. John of Damascus Institute of Theology
University of Balamand, LEBANON

Abstract:

Throughout the last century, the term “royal priesthood” has fueled many theological discussions and has contributed to the emergence of several theories related to priesthood. However, the core of the problem remains in that those who define and interpret the term do so according to the confessional attitudes and schools of thought they adopt or follow. In this way, some of them consider royal priesthood as one of the aspects of the sacrament of the holy priesthood, and some believe it to be complementary to this sacrament, while others view it as a stand-alone alternative to it.

Whatever the case is, the objective interpretation of this biblical term must start with a critical examination of the texts in which it appears, rather than relying on speculative theorizing and conceptualization that may lead to idiosyncratic conclusions. Hence, the present study aims at clarifying the term “royal priesthood”, on the basis of a critical interpretation of the two main texts in which it is mentioned, in the book of Exodus and the First Epistle of Peter. In addition, the study examines the relation between Christ’s priesthood and royal priesthood of those who believe in him.

The study shows that the attributes specific to Israel in the Old Testament, and which were first mentioned in the covenant between God and His people on Mount Sinai, are now transferred to the Church, as it constitutes God’s chosen and sanctified people. The baptized in Jesus Christ became “a chosen people, a royal priesthood, a holy nation, and God’s special possession.” Among these terms, “royal priesthood” is used in a figurative sense and not in the technical meaning of the Levitical or Christian priesthood. The aim from using this term is to provide a biblical picture that clarifies God’s election of the believers in Jesus Christ and their call to holiness, that is to say their responsibility to live according to the will of God in obedience and righteousness.

Keywords: *Royal Priesthood; Priesthood; Spiritual Sacrifices; First Epistle of Peter; Book of Exodus; Obedience; Baptism*

1. Introduction

Priesthood in Christianity is certainly defined the most clearly through the salvific role of our Lord and God Jesus Christ, and thus any priestly status or quality must be understood taking into consideration His priestly work. This also applies to the understanding of the concept of “royal priesthood” referred to by Saint Peter in his first letter, although he gives no explicit mention of how this concept is related to the priesthood of Christ.

Throughout the last century, the term “royal priesthood” has fueled many theological discussions and has contributed to the emergence of several theories related to priesthood. However, the core of the problem remains in that those who define and interpret the term do so according to the confessional attitudes and schools of thought they adopt or follow. In this way, some of them consider royal priesthood as one of the aspects of the sacrament of the holy priesthood, and some believe it to be complementary to this sacrament, while others view it as a stand-alone alternative to it.

Nevertheless, the objective interpretation of this biblical term requires, above all, a critical examination of the texts in which it appears rather than speculative theorizing and conceptualization leading to idiosyncratic conclusions. Hence, the present study aims at clarifying the term “royal priesthood” based on the critical interpretation of the two main texts in which it is mentioned, in the book of Exodus and the First Epistle of Peter. In addition, given that our understanding of the nature of Christ’s priestly function directs our view to all priestly work in Christianity, I shall begin with a brief description of the priesthood of Christ followed by the analytical interpretation of the texts and finally the conclusions drawn.

2. The Priesthood of our Lord Jesus Christ

The concept of priesthood is made complete through our Lord Jesus Christ, who achieved the plenitude of His priestly function as predetermined in the person of Melchizedek and Aaron and who also made this function reach its original goals and objectives. Accordingly, priesthood in the Old Testament was a symbol that became achieved through the completeness of Christ’s priesthood (typos/antitypos).

In the Epistle to the Hebrews, we find a detailed explanation of the great and particular high priesthood of Jesus Christ (Hebrews 2, 14-18, 4, 14-16, 5,

1-10, chapter 7, 9, 11-28, chapter 10 and 13), as this letter sheds light on two fundamental truths related to His priesthood: the order of Christ's priesthood and His various priestly functions. Christ is a priest according to the order of Melchizedek and not the order of Aaron; this is made crystal clear in chapter 7 of the Epistle to the Hebrews. Like Melchizedek, and much greater than him, Jesus Christ is a priest with no predecessor nor successor; He alone stands blameless and pure. Nevertheless, Jesus Christ fulfills His priestly functions along the lines of Aaron, as declared in chapter 9 of the same letter; however, He does so in the Most Holy Place once for all by His own blood (Hebrews 9, 11-12). The Epistle to the Hebrews bases what is said about the high priesthood of Jesus Christ on the comparison of His death and His entry to the Heavens with the task of the Jewish High Priest who enters the Holy of the Holies, the inner sanctuary of the Tabernacle, once a year to offer the blood of sacrifice to atone for his sins and the sins of the people¹.

The Lord Jesus was called upon by God the Father to become priest, just as Aaron was (Hebrews 5, 4-5), and the words "You are my Son; today I have become your Father" hint at the incarnation of Jesus Christ (Hebrews 1, 5; cf. Luke 1, 32) as well as His resurrection (Acts 13, 33, Romans 1, 4). Moreover, the verse Hebrews 2, 17 informs us that Jesus Christ "had to be made like them, fully human in every way, in order that He might become a merciful and faithful high priest in service to God, and that He might make atonement for the sins of the people". Jesus Christ wanted to take on the nature of mankind so that He could become the faithful priest that can expiate the sins of the people, and at the same time, the sacrifice for the atonement of sins. This is what is meant by John the Baptist in his saying: "Behold the lamb of God who takes away the sins of the world!" (John 1, 29). It is through Christ's death that His priestly work and role become evident.

From the perspective of the dual role assumed by the incarnate Son of God (as both the offeror and the offering), Heb. 7, 27 states that Jesus "sacrificed for their sins once and for all when he offered himself". Certainly, the expression "offered himself" is used within the framework of sacrifices and refers to Christ's death as a sacrifice for the atonement of the people; a sacrifice He offered by Himself. Jesus Christ was not a warrior victim, who died fighting, and He never wanted to escape His destiny; Jesus willingly and voluntarily offered Himself as a sacrifice. In this regard, one can notice that the biblical expressions used to refer to Christ's death are not usually used in ordinary conversation about the death of an ordinary human being created by

¹ Raymond E. BROWN, *Priest and Bishop. Biblical reflections*, Wipf and Stock Publishers, Oregon, 1999, p. 13.

God. To illustrate, Matthew uses the expression “yielded up his spirit” (Matthew 27, 50), John writes “gave up his spirit” (John 19, 30), and St Paul’s depiction of the voluntary character of Jesus’ death is manifold (see for instance Rom 14, 9). Jesus died not because He is a dead man like us and all others, nor because He could not save Himself, but because He offered Himself as a sacrifice for our sins, so that we could receive forgiveness and salvation (John 10, 17-18). This voluntary offering is at the core and essence of Christ’s priestly forgiveness.

After giving a brief explanation of Jesus Christ’s priestly function, which is at the foundation of all Christian priestly service, I shall proceed with discussing the subject matter of this study by explaining what royal priesthood is.

3. “Royal Priesthood” in the Bible

The term royal priesthood is mentioned for the first time in the Bible in Exodus 19, 6. A few months after the Israelites left Egypt, the Lord called to Moses and asked him to tell the descendants of Jacob that if they obey Him fully and keep His covenant, then out of all nations, they would be His treasured possession. God promised them a special standing when He said to them: “And ye shall be to me a royal priesthood and a holy nation,” (according to the Septuagint text, whereas the Hebrew text uses the expression “kingdom of priests”). A few centuries later, when talking about the Messianic times (Isiah 61), Isaiah preaches that God’s people will be called “priests of the Lord” (Isa. 61, 6).

After the fulfillment of the time came, that’s to say when the time of the Messiah came, the apostle Peter addressed the Christian believers as follows: “You are a chosen people, a royal priesthood, a holy nation, God’s special possession, that you may declare the praises of him who called you out of darkness into his wonderful light.” (1 Pet. 2, 9).

As stated in this verse, those who believe in Jesus Christ are granted all the attributes that make them the true chosen people of God, namely the same attributes God promised to give His people in Exodus. The context in which this verse appears can thus be defined by the expression “chosen” also mentioned in verses 1 Pet. 2, 4, 6, 9. However, the common ground between Exo. 19, 6 and 1 Pet. 2, 9 cannot be limited to the subject of choosing the people of God, for there is also parallelism in meaning and content of both verses as they both emphasize that believers should behave and act before God as His chosen and holy people. In order to communicate this truth to his addressees, St. Peter used a combination of verses from The Old Testament

(Isa. 43, 20-21 and Exo. 19, 5-6). As for the expression “royal priesthood”, it is undoubtedly the most mysterious and ambiguous in these verses, and it first appeared in Exodus 19, 6 (see also Exo. 23, 22 in the Septuagint).

Therefore, to reach a proper understanding of the meaning of “royal priesthood”, I shall begin by presenting a linguistic analysis and then a critical interpretation of the term, and that, with a view to highlight its theological meaning.

a. Linguistic Analysis

The Hebrew term mentioned in the verse Exodus 19, 6 is מַמְלֶכֶת כֹּהֲנִים (*mamleket kohanim*) of which the literal translation is “a kingdom of priests”. As for the term used in the Septuagint, it is βασιλειον ιεράτευμα, of which the translation is “royal priesthood”. The different interpretations of this term began to emerge since the old versions. Here are some readings:

Symmachus and Theodotion: βασιλεία ιερέων (reign of priests).

Aquila: «regnum sacerdotum» (βασιλειο ιερέων) (kingdom of priests).

Syriac hexapla: “regnum sacerdotum” (βασιλειο ιερείς) (kingdom, priests).

Peshitta: “reign and priests”.

Targum: “kings and priests”.

Another Targum: “kings wearing crowns and priests serving them”.

Philo of Alexandria: “kingdom and priesthood”.

According to 2 Maccabees 2, 17, “It is God who has saved all his people, and has returned the inheritance to all, and the kingship and the priesthood and the consecration”. The influence of Exodus 19, 6 on this verse is clear because the expression ιεράτευμα refers to “all priests” and not to the priesthood rank. What this expression refers to then is the body of all priests.

We encounter this tradition once again in the book of Revelation: “He has made us to be a kingdom and priests to serve God His Father—to Him be glory and power (authority²) for ever and ever! Amen” (Rev. 1, 6), and again: “You have made them to be a kingdom and priests to serve our God, and they will reign on the earth.” (Rev. 5, 10).

After reviewing the different old versions, it is easy to note that the difficulty in the Septuagint text – used by St. Peter – lies in interpreting the word βασιλειον “royal”, which can refer to something belonging to a king or

² The word authority is used to translate the word ἐξουσία Jud. 1: 25, and in the same verse it appears next to κράτος. In many other verses, κράτος is translated as power.

to an individual with a royal rank. Accordingly, the following interpretations of the term βασιλείον ιεράτευμα (royal priesthood) can be suggested:

1. A royal priestly post
2. The priests of the king
3. A royal house of priests
4. A group of priests who have royal origins, and this is why they are at the same time kings and priests

5. It is more probable that the term means: a royal priesthood (priesthood here being the body of all priests and not the sacrament of the holy priesthood) because the adjective βασιλείον (royal) modifies the noun ιεράτευμα, as is the case with the two other terms mentioned in parallel to this term [γένος ἐκλεκτόν (chosen people), ἔθνος ἅγιον (holy nation)]. Thus, in 1 Peter 2, 9, we can observe a chiasmic structure between the three terms. This chiasmus is made clear in the following list where the nouns are written under (A) and the adjectives under (B)³:

A. γένος (people/race)	B. ἐκλεκτόν (chosen)
B. βασιλείον (royal)	A. ιεράτευμα (priesthood)
A. ἔθνος (nation)	B. ἅγιον (holy)

This chiasmus (A-B, B-A, A-B) assures us that the expression βασιλείον (royal) is mentioned in the sentence as an adjective to priesthood and not as another noun parallel to it, which makes the expression “royal priesthood” the most accurate translation of the Greek term.

b. Interpretation

As we have already mentioned above, the context of verse 1 Peter 2, 9 emphasizes that it is the Church (see verse 2, 5) that in fact constitutes God’s chosen people referred to in the Old Testament (see also 1 Peter 1, 12). Therefore, it would be justified that the Church embodies the attributes specific to God’s people in the Old Testament, and which are related to choosing this nation and distinguishing it from all the nations on earth, so that it could become God’s special possession.⁴ This conclusion forms the realistic and concrete starting point to interpreting the theological and spiritual meaning of the term “Royal Priesthood”. Furthermore, given that ST. Peter,

³ It is worth noting that in the Greek text of Exo. 19:6, where only two of the terms are mentioned, one can still observe this chiasmic parallelism.

⁴ The expression “holy nation/people” refers to both the moral and consecrational holiness, which means that God’s chosen people is distinguished from all other peoples in faith, worship, and behavior.

by using this term from Exodus 19, 6, plainly identifies the believers in the Lord Jesus with the special people chosen by God in Exodus, it becomes necessary to tackle first the meaning of the term in the context of Exodus 19, 6.

In Exodus 19, we realize that God's promise to the descendants of the Hebrews that He would make them "a royal priesthood and a holy nation" is accompanied with the condition that they obey His voice and keep His covenant (verse 19, 5). That is why the people responded all together: "We will do everything the Lord has said" (verse 19, 8). At this point God spoke the words of the Law⁵ (verse 20, 1). Thus, it is clear that rising to the status of God's special people, whom He chose as His "royal priesthood", requires living according to what pleases God, that is, living in righteousness and purity of the heart.

In the context of Exodus 19, therefore, the term "royal priesthood" certainly acquires a metaphorical meaning. It does not refer to holders of an official post or function along with the responsibilities and prerogatives resulting from that position, as is the case with the Levitical priesthood; it is rather a metaphor of the superiority and greatness granted by God to those who keep His covenant. However, although this special status is granted to the whole community chosen by God as His people, the condition that each one must obey His words and keep His covenant emphasizes the responsibility of every member of the community not to violate the commandments of the Law. In other words, even though the term "royal priesthood" incorporates the whole community, it does not exclude the individual responsibility nor the necessity that every member of the community responds to God's call and election.

The passage 1 Pet. 2, 1-10 of the First Epistle of Peter, makes clearer how the divine election is linked to the conditions of purity⁶ and obeying God⁷. This brings us to the realization that St. Peter borrowed the metaphorical language used in Exo. 19, 6 along with the theological implications it entails in the context in which it is mentioned; Nonetheless, St. Peter explained it and applied the meaning of the term to the Christian community. Hence, it is important to point out that the term royal priesthood as used in the First Epistle of Peter is no less metaphorical than in Exo. 19, 6.

⁵ "Words" in this context refers to the "commandments" as used in the first 5 books of the Old Testament.

⁶ See verses 1 Peter 2: 1, 2, 9. In addition, refer to the subsequent section regarding abstaining from bodily desires (1 Peter 2: 10-11).

⁷ See verses 1 Peter 2: 7-8 and 1 Peter 1: 22.

St. Peter's purpose behind elaborating on these OT terms is, therefore, to present a metaphorical biblical picture that clarifies the divine election of the believers in Jesus Christ and their call to holiness. It is also worth mentioning that the word priesthood also appears in verse 2, 5; however, it forms part of another term, "holy priesthood". The attribute of holiness finds its explanation in verse 1, 15-16, namely holiness through behavior and way of life (ἀναστροφή).

It may be that, based on the first time the term was used in Exodus, in which it was related to purity of life, and based on the explicit interpretation given by St. Peter in conformity with the background of the term as used in Exodus, the Apostolic Fathers, such as St. Clement of Rome and St. Ignatius of Antioch, started speaking of Christians who display their royal priesthood, alongside the other attributes entailed by the divine election, in their lives with others, in order that those from outside the circle of believers can realize that the believers are the children of God. In the same direction, St. Gregory the Theologian, Theodoret, and St. John of Damascus also use this term to emphasize the importance of living a life that pleases God. According to the patristic interpretation, it is through a life pleasing to God that the priesthood of Christians is manifested.

4. Spiritual Sacrifices (1 Peter 2, 5)

In 1 Pet. 2, 5, we find interesting words regarding the "priesthood" of the believers. First, it is referred to as a "holy priesthood", then, by calling "to offer spiritual sacrifices", St. Peter elaborates on the metaphorical picture of "priesthood" by means of technical vocabulary brought from the domain of priestly sacrifices. Of course, this does not establish any new law regarding sacrifices; it rather symbolizes a new reality for believers, which arises from God's election. Offering spiritual sacrifices, which is considered a holy priestly function in 1 Pet. 2, 5, can only be interpreted from the perspective of holiness in every aspect of the conduct of believers, as servants of the Holy One who called them (2, 15-16). Thus, it would be fully in line with this view to say that spiritual sacrifices will be accepted by God (2, 5), because they are offered "through Jesus Christ" the Holy One (see 2, 22), who paved a path to righteousness and walked in it first, when He "suffered for us" and became a sacrifice, leaving an example for us to follow (see 2, 20-24). Therefore, believers should follow in their life and behavior the example of Jesus Christ, who remains the only standard for goodness and holiness. Still, the following questions are to be asked: who is asked to follow the example of Jesus Christ?

When is royal priesthood granted to a person? And how may one offer spiritual sacrifices?

In 1 Pet. 2, 1-10, verses 3 and 4 reveal that the apostle is addressing the believers who accepted the proclamation about the Lord Jesus Christ. They have believed and come to Him, “the living Stone rejected by humans”, and they have “tasted” the Lord. When St. Peter quotes from Psalm 33, 9 LXX the expression “if indeed you have tasted that the Lord is good”, he means Christ by the title Lord, and we can notice from the subsequent verse that this good Lord is the stone rejected by humans. The expression “taste the Lord” is figurative and implies accepting the Lord Jesus Christ through baptism. In v. 7, St. Peter contrasts the faith of the baptized believers with the disobedience of those who reject Christ. Next, he assures now to the believers that Christ, the rejected stone, is also “a stone of stumbling” for those who don’t obey him, as they were supposed to do. In v. 9 that we are studying, St. Peter draws the attention of the baptized believers to the new reality entailed by their election by God to be His people, and their commitment to obey Him. His objective is to urge them to live in purity. This reality is consolidated when the believers came to the living stone. As a result, it would be correct to say that Christians are granted royal priesthood after being anointed with the holy Myron at their baptism, so that they may offer on the altar of their heart the complete sacrifice of their pure conscience, piety, self-sacrifice, asceticism, love of Christ and following Him, love of the brethren, prayer⁸, and sometimes martyrdom⁹.

In light of the New Testament, a life of holiness can be understood as a living sacrifice and spiritual worship (Romans 12, 1, *cf.* Philippians 2, 17), in addition to other offerings that can be considered sacrifices by God’s people (Philippians 4, 18, offerings). The attribute of priesthood is often mentioned as a form of participation in the reign of Jesus Christ and His priesthood. If Jesus Christ has become the most sacred sacrifice and through His death has also become the unparalleled priest, then those who are crucified with Him

⁸ Regarding prayer as a sacrifice, see Psalm 140: 2: “May my prayer be set before you like incense and may the lifting up of my hands be like the evening sacrifice”. Believers are committed to prayer so that God’s will be fulfilled in his life and on Earth, and so that all people accept salvation through Jesus Christ. The prayer for all people is the most difficult, but at the same time, it is the most complete. If Jesus’ sacrifice intends to save mankind, then the prayers that the saints raise for the world is their own sacrifice in which they express their obedience to Christ.

⁹ From verses 1 Peter 2: 20-21, 23-34, one can conclude that Peter considers martyrdom and keeping a solid faith, even under torment, as part of the spiritual sacrifices he encourages Christians to offer in their attempt to follow the example of Jesus’ sacrifice.

and are united with Him in His death become united with Him in His priesthood, in the same body, through offering “spiritual sacrifices acceptable to God through Jesus Christ”. In this way, they become participants in His priesthood and His royal standing. All in all, royal priesthood is manifested in the baptized believers when they are crucified and die to sin and all bodily desires.

Surely, one should not mistake this reality, experienced by believers who have “tasted the Lord”, for the sacrament of holy priesthood, pastoral leadership, and administration in the Church. What is being addressed is the transfer of Christ’s attributes to His Church, to the members of His body that look up to him in their behavior and life. However, this does not by any means negate or replace or even challenge the clergy’s charism of priesthood.

5. Conclusion

After examining verse 1 Peter 2, 9 in its direct context, it became clear that the attributes specific to Israel in the Old Testament, and which were first mentioned in the covenant between God and His people on Mount Sinai, are now transferred to the Church which constitutes God’s chosen and sanctified people. The baptized in Jesus Christ became “a chosen people, a royal priesthood, a holy nation, and God’s special possession”. Among these terms, “royal priesthood” is used in a figurative sense and not in the technical meaning of the Levitical or Christian priesthood. The aim from using this term is to provide a biblical picture that clarifies God’s election of the believers in Jesus Christ and their call to holiness.

Another aspect that was made clear is that being elected by God and the ascension to the status of “royal priesthood”, whether in Exodus or in the First Epistle of Peter, necessitate living and behaving according to God’s will, in righteousness and purity. Moreover, although the status of “royal priesthood” is related to the community as a whole, the condition of “obeying the truth” (1 Peter 1, 22), which correlates with this status, remains the responsibility of both the community and every single member in it.

Based on the background of using this term for the first time in Exodus and its Christian application in 1 Peter in a consistent way with its background in Exodus, the Fathers of the Church began talking about Christians, who by obeying Christ and living according to His will display their royal priesthood alongside the other attributes entailed by God’s election, in order that those outside the circle of believers can realize that the latter are the children of God. The Church Fathers understood the meaning of the royal priesthood of

the Christians according to its background in Exodus and 1 Peter, that is manifested through living according to God's will.

Parallel to the figurative expression addressing the priesthood of believers, St. Peter mentions an action linked to the royal priesthood, which is "offering spiritual sacrifices". St. Peter views this "holy priestly" function from the perspective of leading a righteous life in holiness. Life in purity and holiness will constitute the spiritual sacrifice acceptable to God. These sacrifices are not independent of the founding exemplary sacrifice of Christ, but they are rather based on it. Spiritual sacrifices are therefore acceptable when they are offered through Jesus Christ who "suffered for us" and became an example to follow. Although St. Peter does not explicitly address the priesthood of Christ, he implies that for the spiritual sacrifices offered by Christians through their holy priesthood to be accepted, they have to follow the example of Christ's sacrifice in terms of all virtues, purity, goodness, righteousness, holiness and completeness, for He only is good and holy, and he is "the cornerstone" in the "spiritual edifice".

TAINA ÎNVIERII. O PERSPECTIVĂ PAULINĂ

(1 CO 15, 1 și urm.; 1 TES 4, 13-18; 5, 1-10)

Nicolae-Ioan BOBOIA

Pr. Dr.

*Școala Doctorală de Teologie Ortodoxă „Isidor Tudoran”
Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, ROMÂNIA*

Abstract:

The teaching of the Resurrection is specific to Christianity because it is based on a real fact, the Resurrection of our Savior Jesus Christ in the third day, mentioned in the pages of the Holy Scriptures of the New Testament, respectively in the Gospels accounts and on the preaching of this truth by direct witnesses of the event which were the Disciples of the Lord, the Holy Apostles.

It remains a mystery at the same time, because it exceeds the limits of reason and falls only within the sphere of faith. Even those who saw the risen Jesus could not rationally explain this truth but received it by faith and likewise shared it on to those who converted to Christ. However, because the Apostles in their preaching faced the helplessness of human understanding, the suspicion or even unbelief in the Resurrection of the newly baptized they used certain arguments based on rational explanations as for example did St. Paul the Apostle in the First Epistle to the Corinthians, chapter 15, comparing the resurrection of human bodies with the awakening to life of plants that are born from the seed that man puts in the earth for fruiting. In the following we will try to discern from a Pauline perspective the truth about the Lord's Resurrection and our resurrection, because this truth is as valid in the present time as it was in that time. I will thus follow, pausing briefly on the verses of chapter 15 of the First Epistle to the Corinthians and then a few verses from the First Epistle to the Thessalonians (chapters 4 and 5) to emphasize, on the basis of ideas that emerge from them, the truth about the Lord's Resurrection as the foundation of our resurrection.

Keywords: *sacrifice, victory, redemption, witnesses of the Resurrection, Parousia, incorruption, transfiguration*

1.1. Corinteni 15, 1 și următoarele

Sfântul Apostol Pavel începe capitolul 15 al Epistolei I către Corinteni, pomenind de „Evanghelia pe care v-am binevestit-o, pe care ați primit-o întru care și stați” (1 Co 15, 1), tocmai pentru a-i lămuri pe aceștia că revine la ei, prin scrisoare, reamintindu-le același cuvânt al propovăduirii și nu altul pentru că Evanghelia nu se schimbă.

Esența acestei Evanghelii este tocmai credința în înviere, pe care unii dintre corinteni o tăgăduiau, „căci tot capul creștinismului se întemeiază în dogma învierii și cel ce nu crede în aceasta crede în zadar”¹.

a. „Hristos a murit pentru păcatele noastre” (1 Co 15, 3)

Nu se poate vorbi despre Învierea lui Hristos, Dumnezeuul Întrupat, dacă nu se afirmă realitatea morții Sale cu trupul, ca o premisă a adevăratei Sale învieri.

Despre realitatea morții lui Iisus cu trupul prevestește Însuși Mântuitorul nostru prin întreita vestire a patimilor (întâia – Mt 16, 21; Mc 8, 31; Lc 9, 22; a doua – Mt 17, 22-23; Mc 9, 31; Lc 9, 44; a treia – Mt 20, 18-19; Mc 10, 33; Lc 18, 31-33). Se observă faptul că atunci când Hristos pomenește de inevitabila Sa pătimire și moarte prin hotărârea arhierilor și cărturarilor și prin mâinile păgânilor, El adaugă totdeauna că acestea vor fi urmate de învierea cea de a treia zi, ca o biruință asupra morții.

Sfântul Atanasie cel Mare referindu-se la acest verset, spune:

Vor tăcea însă și cei ce spun că trupul (lui Hristos) nu este capabil de moarte și că acesta era din fire nemuritor. Căci dacă Hristos nu a murit, cum a predat Pavel corintenilor ceea ce a primit și el: „că Hristos a murit pentru păcatele noastre, după Scripturi”? Și cum a înviat dacă nu a murit? Dar se vor rușina cu totul cei ce cred că Treimea este pătrime, dacă ar zice că trupul este din Maria².

Despre adevărul morții și Învierii Domnului cu trupul, mărturisesc chiar potrivnicii Lui, arhierii și fariseii care vin la Pilat să pecetluiască mormântul:

Ei spun: „Ne-am adus aminte că amăgitorul acela a zis, încă fiind viu (deci a murit!): După trei zile Mă voi scula! Poruncește așadar să se păzească mormântul (deci a fost înmormântat!), ca nu cumva să vină ucenicii Lui să-L fure!” Deci, dacă va fi păzit mormântul, nu se va putea face nici o viclenie. Nici una. Prin urmare, dovada învierii a ajuns de nezdruncinat tocmai prin cele spuse de voi: nu s-a făcut nici o viclenie, pentru că mormântul a fost pecetluit. Iar dacă nu s-a făcut nici o viclenie și s-a găsit mormântul gol, atunci negreșit Hristos a înviat. Ai văzut cum arhierii și bătrânii norodului, chiar fără voia lor, au luptat pentru dovedirea adevărului?³.

Dacă în Vechiul Testament și în iudaism moartea ar fi înțeleasă ca urmare a păcatelor, îndeosebi moartea timpurie (Iov 22, 15), aici se poate înțelege că Pavel dorește să

¹ SF. TEOFILACT, Arhiepiscopul Bulgariei, *Tâlcuirea Epistolei Întîi către Corinteni și a Epistolei a doua către Corinteni ale Slăvitului și Prealăudatului Apostol Pavel*, tâlmăcită de Nicodim Aghioritul, îndreptarea tâlmăcirii și notele ediției de Florin STUPARU, Ed. Sofia, București, p. 219.

² SF. ATANASIE CEL MARE, *Epistola către Epictet, episcopul Corintului*, col. PSB, 16, traducere de Pr. Prof. Dumitru STĂNILOAE, Ed. IBMBOR, București, 1988, p. 175.

³ SF. IOAN GURA DE AUR, *Omilii La Matei*, traducere de Pr. Dumitru FECIORU, Ed. IBMBOR, București, 1994, p. 990.

spună că moartea lui Hristos are legătură cu „păcatele noastre”, ele devenind motivul pentru moartea Sa. Cuvântul ὑπὲρ cu genitiv are o nuanțare deosebită: „în favoarea lui”, „de dragul lui”, „cu privire la”. Acest verset se traduce cu „de dragul” (cf. și Flp 2, 13), iar prin El, ele vor fi înlăturate (v. 17). Forma Scripturii la plural arată că mărturia Vechiului Testament este foarte solicitată. Deci poate fi vorba de o formulare principală. În aceasta va fi inclus totuși Is 53, 4-12, pentru că numai acest pasaj veterotestamentar tratează despre moartea pentru ceilalți⁴.

b. Arătările Domnului înviat – martorii Învierii

Adevărul despre moartea și Învierea Domnului sunt surprinse în mod clar în Sfânta Evanghelie, iar Sfântul Pavel, pe aceeași linie a propovăduirii, dă mărturie despre aceasta, arătând corintenilor că lângă ceilalți martori ai Învierii Domnului amintiți de sfinții evangheliști, între aceștia fiind pomeniți Chefa și cei doisprezece (1 Co 15, 5), „pentru că trebuia să vadă învierea lui Hristos mai întâi acela care Îl mărturisise cel dintâi și care se lepădase de El, ca prin aceasta Hristos să-I arate că El nu s-a lepădat”⁵, Hristos s-a arătat pe Sine înviat „la peste cincisute de frați”(1 Co 15, 6), apoi lui Iacov, tuturor apostolilor „iar la urma tuturor, ca unui născut înainte de vreme, mi s-a arătat și mie” (1 Co 15, 8). Desigur, Apostolul Pavel se referă la momentul arătării Domnului înviat pe drumul Damascului (FA 9, 3-6).

Verbul ὁπάω înseamnă, în primul rând, „a privi”, „a vedea”, „a percepe o realitate” (In 20, 25), forma pasivă a acestui verb, ὠφθη, are sensul de „a se arăta”, „a se descoperi”. Textul de care ne ocupăm revelează faptul că Învierea Mântuitorului a fost evidentă, deoarece Hristos S-a arătat lui Petru și tuturor Apostolilor⁶.

Este de presupus că trecutul Apostolului este cunoscut de cititorii Epistolei. Atât Sf. Pavel însuși (FA 22, 2-21), cât și adversarii săi, au informat despre Saul, prigonitorul Bisericii: „spoream în iudaism mai mult decât cei de o vârstă cu mine” (Ga 1, 13). Aceasta însă s-a întâmplat „odinioară”, ποτέ, dar, „prin Harul lui Dumnezeu, sunt ceea ce sunt”⁷.

Mărturia lui completează ceea ce ne spune Sfânta Evanghelie despre martorii învierii, prin aceea că menționează arătarea către mai mulți și către Sf. Ap. Iacov, fratele Domnului.

⁴ O. HOFIUS, “Das vierte Gottesknechtslied in den Briefen des Neuen Testaments”, în *NTS*, 39, 1993, p. 426, *apud* Pr. Mihai PETIAN, *Epistola I către Corinteni. Introducere, traducere și comentariu*, Ed. Andreiana, Sibiu, p. 249.

⁵ SF. TEOFILACT, *Tâlcuirea Epistolei I către Corinteni...*, p. 224.

⁶ Pr. Mihai PETIAN, *Epistola I către Corinteni...*, p. 252.

⁷ *Ibidem*, p. 254.

c. Învierea lui Hristos – temelie a propovăduirii și a credinței

Începând cu versetul 14 din capitolul amintit: „dacă Hristos n-a înviat, zadarnică este atunci propovăduirea noastră, zadarnică și credința voastră”, Sf. Ap. Pavel prezintă conexiunea care se statornicește între actul propovăduirii și cel al credinței. Acestea se întrepătrund și devin interdependente. Dar dacă obiectul credinței lipsește însăși propovăduirea își pierde substanța și rostul.

Se subliniază aspectul dinamic al credinței, se arată totodată că lucrarea de mântuire în mijlocul creației este evidentă prin puterea lui Hristos și prin autoritatea Lui, dar mai ales prin Înviere⁸.

Învierea lui Hristos – spune părintele Grigore T. Marcu – este vatra pe care a crescut edificiul de dimensiuni cosmice și de durată eternă a Bisericii Lui în lume. Paternitatea acestui raționament îi revine Sfântului Apostol Pavel, când spune: „Dacă Hristos n-a înviat, zadarnică este propovăduirea noastră. Toată predica apostolică este în ultimă analiză o predică a morții și Învierii Domnului”⁹.

Așadar, Sf. Ap. Pavel merge mai departe cu ipoteza mai sus menționată, arătând în versetul 15 că predicarea unui neadevăr i-ar transforma pe apostoli și pe ceilalți ucenici ai Mântuitorului din martori ai Învierii Domnului în: „martori mincinoși ai lui Dumnezeu... Care nu L-a înviat, dacă deci morții nu înviază”, deci deducția este logică, după cum spune în versetul 17 că: „dacă Hristos n-a înviat, zadarnică este credința voastră, sunteți încă în păcatele voastre”.

Învierea lui Hristos produce o transformare covârșitoare asupra existenței omului dintr-o dublă perspectivă: aceea a existenței de aici, respectiv iertarea păcatelor și cea de dincolo, viața de veci. Dacă ea lipsește sau nu este fundamentată pe adevăr atunci consecințele sunt unele dezastruoase: „sunteți încă în păcatele voastre; și atunci, și cei ce au adormit în Hristos au pierit” (vers. 18). „Iar dacă nădăjduim în Hristos numai în viața aceasta, suntem mai de plâns decât toți oamenii” (vers. 19).

În versetul 20 Ap. Pavel spulberă îndoiala ca un autentic martor al învierii Domnului, ca cel ce L-a văzut înviat, în slavă, afirmând cu putere: „Dar acum Hristos a înviat din morți”.

⁸ Pr. Constantin CORNIȚESCU, „Învierea Domnului și însemnătatea ei pentru viața creștină”, în *Ortodoxia*, nr. 2, 1983, p. 203.

⁹ Diac. Grigorie T. MARCU, „Învierea lui Iisus Hristos și învierea zeilor”, în *Studii Biblice*, Sibiu, 1940, p. 65.

d. Hristos înviat – pârgă a celor adormiți

În același verset 20, Sfântul Pavel arată că Iisus înviat din morți „fiind începătură (a învierii) celor adormiți”, face începutul unei noi generații de oameni, care vor gusta bucuria învierii în calitate de urmași ai Domnului, din neamul Lui, în sens spiritual.

Apostolul face trimitere apoi la consecința căderii celui dintâi om (Fc 2, 17 și 5, 19) care este moartea, arătând că prin el a fost cunoscută aceasta de omenire, dar „tot printr-un om și învierea morților” (vers. 21) și în versetul următor precizează: „Căci precum în Adam toți mor, așa și în Hristos toți vor învia” (vers. 22). Deducția este una cât se poate de firească. Dacă a fost posibilă moștenirea morții prin Adam, este cu puțință dobândirea vieții prin Hristos, cea din urmă anulând pe cea dintâi.

Hristos, ca om, a devenit instauratorul unei noi realități, a învierii. Fiind, ca om, cel dintâi beneficiar al ei desigur că poate fi numit începătură sau pârgă. Ceilalți, ce sunt ai lui Hristos, prin credința în El, devin copărtași ai acestei realități, dar după învățătura Apostolului, „cei ai lui Hristos, la venirea Lui” (vers. 23). Se descoperă aici momentul în care creștinii vor deveni beneficiarii celei de a doua învieri, adică a trupurilor, la a doua venire a lui Hristos, întru slavă, care va precede sfârșitul lumii și momentul instaurării Împărăției lui Dumnezeu (vers. 24)¹⁰.

În versetele amintite mai sus

sunt descrise o serie de evenimente eshatologice în următoarea succesiune: I. Învierea lui Hristos; II. Parusia cu învierea morților; III. Sfârșitul lumii, când toate puterile potrivnice vor fi biruite...când va desființa orice domnie și orice stăpânire și orice putere [...]. Între aceste evenimente trebuie încadrată Împărăția lui Hristos. [...] Perioada Împărăției lui Hristos se identifică astfel cu „timpul Bisericii”, cu etapa dintre prima și a doua venire a Domnului. Odată cu sfârșitul, când orice adversitate va fi biruită și când lumea va fi adusă la deplină unitate¹¹.

¹⁰ *Fiul dă Tatălui împărăția, dar El nu se lipsește de dânsa; ci o dă ca să-L facă împreună-părtaş al isprăvii Sale și pe Tatăl, fiindcă toate ale dumnezeieștii Treimi sunt obștești* (Sf. TEOFILACT, *Tâlcuirea Epistolei I către Corinteni...*, nota 1, p. 233).

¹¹ Pr. Vasile MIHOC, *Credință și înțelegere, învățătura ortodoxă în perspectivă biblică – Eshatologia paulină*, Ed. Agnes, Sibiu, 2014, pp. 293-296.

e. Hristos prin învierea Sa a biruit moartea

Sfântul Apostol Petru spune:

că și Hristos a suferit odată moartea pentru păcatele noastre, El, Cel drept, pentru cei nedrepti, ca să ne aducă pe noi la Dumnezeu, omorât fiind cu trupul, dar viu făcut cu duhul, cu care s-a coborât și a propovăduit și duhurilor ținute în închisoare, care fuseseră neascultătoare altă dată (1 Ptr 3, 18-20).

Prin pogorârea cu sufletul la iad, Iisus dezleagă din temnițele lui pe cei ce așteptau răscumpărarea, zdrobește legăturile diavolului, ale întunericului și ale morții și eliberează de sub stăpânirea iadului pe cei drepti. Acesta este începutul biruinței depline a lui Hristos prin jertfa Sa. Pe parcursul activității Sale pământești, Iisus și-a mai manifestat puterea Sa dumnezeiască atunci când a săvârșit minuni.

Cuvintele: „El trebuie să împărătească până ce va pune pe toți vrăjmașii Săi sub picioarele Sale” (vers. 25), arată că vrăjmașii lui Hristos se vor mai manifesta încă până la sfârșitul veacurilor, când vor fi biruiți deplin.

„Vrăjmașul cel din urmă care va fi nimicit este moartea” (vers. 26). Chiar dacă moartea sub aspectul său spiritual, acela al înrobirii sufletelor a fost călcată, biruința definitivă a lui Hristos asupra ei se va petrece la sfârșitul lumii, odată cu învierea trupurilor oamenilor, ca o dovadă incontestabilă a faptului că ea este nimicită pentru totdeauna.

Versetul 27 află tâlcuirea în cuvintele Sfântului Apostol Petru, care se referă la Hristos cel înviat: „Care, după ce S-a suit la cer, este de-a dreapta lui Dumnezeu, și se supun Lui îngerii și stăpânirile și puterile” (1 Ptr 3, 22). Deci lui Iisus I se supun atât cele de sub pământ cât și cele pământești și cele cerești. În final toate I se vor supune „și Fiul însuși Se va supune Celui ce I-a supus lui toate, ca Dumnezeu să fie toate în toți” (vers. 28). Așadar, biruința finală și definitivă este a lui Dumnezeu.

f. Argumente pentru învierea morților

Cel mai puternic argument pe care putea Sfântul Pavel să-l ofere corintenilor cu privire la nădejdea învierii și vieții veșnice în și prin Hristos este curajul mărturisirii acestui adevăr cu prețul vieții. Pentru Evanghelie își punea viața „în primejdie în tot ceasul” (vers. 30) și nu numai el ci și mărturisitorii cei împreună cu el. Existența lui se desfășura la limita dintre viață și moarte: „mor în fiecare zi” (vers. 31), a înfruntat fiarele în arena primejduindu-și viața în Efes (vers. 32) pentru Hristos și Evanghelia Lui.

Sfântul Teofilact referindu-se la argumentul folosit de Sfântul Apostol Pavel cu privire la asemănarea învierii trupurilor oamenilor cu renașterea la viață a seminței ce se pune în pământ zice:

Dacă Dumnezeu dă spicului ce răsare un trup mai frumos decât cel semănat – „precum a voit” – de ce iscodești tu mai mult, creștine, cu ce trup învie morții? Și, mai ales, auzind de voia și puterea lui Dumnezeu, pentru ce rămii încă necrezând învierea? Căci Dumnezeu înviează trupul ce s-a topit, însă îl înviază mai frumos și mai duhovnicesc, cum vedem că se întâmplă și cu semănăturile, ceea ce răsare fiind mai frumos decât grăuntele semănat¹².

Și după cum fiecare faptură vine la existență în aceeași alcătuire și nu alta, la fel și omul (vers. 39), însă cu o slavă cerească, care este mai presus decât cea de pe pământ (vers. 40).

Referindu-se la felul cum vor învia trupurile, Sfântul Ioan Hrisostom argumentează:

De ce oare El (Iisus) a arătat ucenicului necredincios și semnul cuielor? Nu oare voinde ca să dovedească prin aceasta, că este același trup răstignit, și că același a înviat? De ce voiește a se asemana semnelui lui Iona prorocul? Nu cumva a fost Iona care a fost înghițit de chitul din mare, și altul Iona aruncat pe pământ? Și de ce zicea: „Stricați biserica aceasta, și în trei zile o voi zidi pe ea” (Ioan 2, 19)? Căci pe cea stricată, adică trupul Său, aceea și înviază. De aceea a adăugat evanghelistul: „Iar El vorbea de biserica trupului Său” (In 2, 21)¹³.

g. Trupurile după înviere și schimbarea celor de la sfârșitul veacurilor

După învățătura Sfântului Apostol Pavel:

Se seamănă (trupul) întru stricăciune, înviază întru nestricăciune; se seamănă întru necinste, înviază întru slavă; se seamănă întru slăbiciune, înviază întru putere; se seamănă trup firesc înviază trup duhovnicesc. Dacă este trup firesc este și trup duhovnicesc (1 Co 15, 42-44).

Numai o astfel de coexistență a sufletelor cu trupurile readuse la viață prin puterea lui Dumnezeu este compatibilă cu dăinuirea în veșnicie, altfel este un non sens.

Pornind de aici, Apostolul face o paralelă, pentru a înțelege mai bine, între existenței de dinainte și de după înviere, referindu-se la Adam, omul cel dintâi „cu suflet viu” și Adam cel de pe urmă, care este Hristos, „cu duh dătător de viață” (1 Co 15, 45).

Între Adam și Hristos există o opoziție radicală: primul om primește de la Dumnezeu „suflarea de viață” (Facere 2, 7) ca pe un element din afară, de care este privat prin moarte; Hristos Cel Înviat este „duh dătător de viață”, adică purtător al întregii puteri dătătoare de viață pe care o exprimă πνεῦμα în textul din Facerea. Însă, așa precum

¹² SF. TEOFILACT, *Tâlcuirea Epistolei I către Corinteni...*, p. 243.

¹³ SF. IOAN GURĂ DE AUR, *Comentariu la Epistola I către Corinteni*, traducere de Arhim. Theodosie ATANASIU, Ed. Oxonia, 1847, retipărită la București, 1908, p. 582.

Adam stă la începutul umanității celei vechi, tot astfel Hristos stă la începutul unei noi umanități. Astfel încât, opoziției dintre Adam și Hristos îi corespunde opoziția dintre trupul omenesc moștenit de la Adam și trupul recreat în Hristos (vers. 48-49). Dacă acum purtăm „chipul celui pământesc”, adică a lui Adam, prin înviere vom primi un trup după „chipul celui ceresc”, adică după chipul lui Hristos cel înviat¹⁴.

„Trâmbița cea de apoi” (vers. 52a) este același semn premergător al parusiei și aceeași cu „Trâmbița lui Dumnezeu” din 1 Tes 5, 16, care va trezi prin voia și puterea divină la viață întreaga făptură omenească de la Adam până în acel moment: „morții se vor scula nesticăcioși, iar noi ne vom schimba” (vers. 52b). Desigur că Apostolul se referă aici la schimbarea sau transformarea „într-o clipeală de ochi” a celor aflați în viață la momentul sfârșitului acestei lumi. Vorbind la persoana a doua plural, Pavel dă glas convingerii creștinilor contemporanii lui, că venirea Domnului (parusia) este iminentă și că ei îi vor fi părtași. Așa se explică efervescența trăirii profunde a credinței primilor creștini. În urechile lor erau proaspăt vii cuvintele Domnului din pilda cu cele 10 fecioare: „Privegheați, că nu știți ziua, nici ceasul când vine Fiul Omului” (Mt 25, 13).

Condiția obligatorie pentru ca omul să se împărtășească atât cu sufletul cât și cu trupul de Împărăția lui Dumnezeu este: „ca acest trup stricăcios să se îmbrace în nesticăciune și acest (trup) muritor să se îmbrace în nemurire” (1 Co 15, 53). „Deci, trupul este stricăcios și muritor, așa că rămâne, căci el este care se îmbracă, pe când germenul morții și stricăciunea (θνυτότης καὶ ἡ φθορὰ) dispar, iar nemurirea și nesticăciunea rămân cu el”¹⁵.

Stricăciunea și moartea sunt niște realități cutremurătoare, cunoscute omului pe pământ, însă ele sunt incompatibile cu realitățile opuse lor, nesticăciunea și nemurirea, caracteristice împărăției.

j. Biruința lui Hristos asupra morții este și biruința noastră a celor ce credem în El

Cuvintele din Is 25, 8 și Os 13, 14 sunt reiterate de Sfântul Pavel atât în Rm 6, 9 și Evr 2, 4 cât și în 1 Co 15, 54-55: „Moartea a fost înghițită de biruință. Unde îți este, moarte, biruința ta? Unde îți este, moarte, boldul tău?” Prin jertfa și Învierea lui Hristos a fost călcată puterea morții și au fost iertate păcatele oamenilor. Eliberându-se ei de păcat, dispăre și motivația morții ca plată pentru acesta și astfel ea este desființată, atunci când nici trupurile oamenilor nu vor mai putea murii, moștenind unii Împărăția (Mt 25, 34)

¹⁴ Pr. Vasile MIHOC, *op. cit.*, p. 297.

¹⁵ SF. IOAN GURĂ DE AUR, *Comentariu la Epistola I către Corinteni...*, p. 595.

cerurilor spre viață veșnică, iar ceilalți „focul cel veșnic care este gătit diavolului și îngerilor lui” (Mt 24, 41) spre osânda veșnică.

Biruința Domnului nostru Iisus Hristos asupra morții, este și biruința noastră, a celor ce credem în El, asupra ei. De aceea Sfântul Pavel ne îndeamnă „Să dăm mulțumire lui Dumnezeu, care ne-a dat biruința prin Domnul nostru Iisus Hristos!” (vers. 57).

„Prin Hristos”.

Este o formulă ce exprimă raporturi variate. O întâlnim de 34 de ori în epistolele pauline. În ea Hristos apare ca un mijlocitor între Dumnezeu-Tatăl și cosmos, mijlocitor al creației și al mântuirii. De aceea, ea scoate în evidență caracterul dinamic al raportului dintre Hristos și credincios: Hristos ca Fiul preexistent este Cel prin care s-au creat toate (Col 1, 16). Prin El avem și astăzi mângâierea, pacea cu Dumnezeu, biruința, harul și revărsarea Duhului Sfânt în Taina Sfântului Botez prin care ne-a mântuit și ne-a făcut moștenitori vieții veșnice (Rm 5, 1-21; 1 Co 15, 57; 2 Co 1, 5; 1 Tes 5, 9; Tit 3, 6); prin El, prin Hristos Cel preamărit, ne înălțăm mulțumirea către Dumnezeu Tatăl în toate împrejurările vieții. La temelia vieții și existenței creștine în toate manifestările ei stă prezența lui Hristos: toate sunt și se fac prin El¹⁶.

1. Tesaloniceni 4, 13-18; 5, 1-10

S-a remarcat adeseori apropierea dintre 1 Corinteni 15 și 1 Tesaloniceni 4, 13 u. În ambele texte pauline, certitudinea învierii noastre este întemeiată pe evenimentul decisiv al învierii lui Hristos (1 Tes 4, 14; 1 Co 15, 12u); numai în aceste două Epistole Sfântul Pavel folosește, pentru a-i desemna pe cei morți, participiul verbului κοιμάω – „cei adormiți” (1 Tes 4, 13.14.15; 1 Co 15, 6.18.20..51; cf. 7, 39; 11, 30); în ambele pericope este evidentă grija Apostolului de a considera împreună soarta celor adormiți și a celor ce vor fi încă vii la Parusie (1 Tes 4, 15.17; 1 Co 15, 51-52); tabloul Parusiei este asemănător în cele două Epistole (a se compara de pildă, 1 Tes 4, 16 și 1 Co 15, 52 – același vocabular, același scenariu apocaliptic caracterizează ambele descrieri)¹⁷.

a. Cei adormiți întru Iisus sunt vii prin El

„Fraților despre cei ce au adormit nu voim să fiți în neștiință, ca să nu vă întristați ca ceilalți, care nu au nădejde” (1 Tes 4, 13). Apostolul face legătura indisolubilă între Hristos cel Înviat și cei ce se mută din această viață cu credința în înviere, deoarece: „(credem) că Dumnezeu pe cei adormiți întru Iisus îi va aduce împreună cu El” (1 Tes 4, 14). Ei sunt vii prin El.

¹⁶ Mitropolitul Nicolae MLADIN, *Hristos – viața noastră. Asceza și mistica paulină*, ediție îngrijită și prefațată de Pr. Ioan ICĂ sr., Ed. Deisis, Sibiu, 2012, p. 59.

¹⁷ Pr. Vasile MIHOC, *op. cit.*, p. 292.

Tesalonicenilor le spune că nu au genul de doliu lipsit de speranță, groaza mohorâtă și întunecată a unei pierderi fără circumstanțe atenuante, ci mai degrabă un doliu plin de speranță care, deși e un sentiment de ruptură și smulgere, are în el speranța puternică și limpede a unei reuniri. Pavel nu spune exact când va fi această reunire pentru că nu aici vrea să situeze centrul. Esențialul e că toți vor fi în final împreună „cu Domnul”¹⁸.

De aceea a înviat Hristos, ca să demonstreze că există învierea morților. Venirea lui Hristos este cauza prefacerii lumii și a învierii morților. Hristos, murind pentru noi după firea Sa omenească, a nimicit prin moartea Sa moartea firii omenești. Aceasta pentru că trupul lui era întotdeauna în unire ipostatică cu dumnezeirea Lui, nimicind moartea prin dumnezeirea care se afla în El¹⁹.

Legătura dragostei dintre cei vii și cei adormiți se va restabili deplin la a doua venire a lui Hristos: „Că noi cei vii, care vom fi rămas până la venirea Domnului, nu vom lua înainte celor adormiți” (1 Tes 4, 15) și răsplata Împărăției va fi oferită, în comun, tuturor.

b. Semnul sfârșitului și învierea celor morți

Sfârșitul veacurilor și acestei lumi se va arăta prin „glasul arhanghelului și întru trâmbița lui Dumnezeu”, când „Însuși Domnul... Se va pogori din cer” (1 Tes 4, 16). Se reînnoiesc astfel cuvintele procești ale Domnului Iisus Hristos care se referă la acest moment: „Când va veni Fiul Omului întru Slava Sa și toți sfinții îngeri cu El, atunci va ședea pe tronul slavei Sale. Și se vor aduna înaintea Lui toate neamurile” (Mt 25, 31-32a). Această adunare în fața Lui presupune mai întâi învierea morților despre care vorbește Sfântul Apostol Pavel: „Cei morți întru Hristos vor învia întâi” (1 Tes 4, 16). Acest fapt este și el un semn al venirii Domnului la judecată.

Sfântul Teofilact tâlcuiește astfel:

Mai întâi se vor scula cei morți întru Hristos, adică credincioșii și dreptii creștini, de vreme ce ei vor fi răpiți de nori la înălțime, ca să meargă spre întâmpinarea Împăratului Hristos, Care va să vină cu putere și cu slavă multă. Iar necredincioșii și păcătoșii se vor scula în urma lor, fiindcă nefericiții aceștia nu vor fi răpiți de nori ca să meargă întru întâmpinarea înfricoșatului Judecător, ci vor aștepta venire lui rămânând jos²⁰.

Referindu-se la minunea învierii celor morți și înțelegând-o ca pe o taină ce stă în puterea lui Dumnezeu, Sfântul Ioan Gură de Aur zice:

¹⁸ N.T. WRIGHT, *Pavel, Apostolul lui Iisus Mesia*, traducere de Ierom. NECTARIE (DĂRĂBAN), Ed. Deisis, Sibiu, 2020, p. 247.

¹⁹ Arhim. Iustin POPOVICI, *Comentariu la I Tesaloniceni a Sfântului Apostol Pavel*, traducere de Sabin PREDA, Ed. Bizantină, București, 2005, p. 106.

²⁰ *Ibidem*, p. 56.

Să credem în învierea cea de apoi, și atunci când nu vom putea găsi cuvântul de ce și pentru ce, să nu ne neliniștim și nici să ne scandalizăm, ci cu recunoștință întorcându-ne din calea cea abătută, și punând stavilă cugetului nostrum, să ne refugiem la putința și ingeniozitatea lui Dumnezeu, ca ființă creatoare. Acestea știindu-le, să punem frâu cugetului nostru, să nu trecem dincolo de hotarele și măsurile acordate cunoștinței noastre²¹.

c. Răpirea și transfigurarea celor vii

Cei morți și înviați întru Hristos ca și cei vii, care vor primi ca o confirmare a transfigurării lor spre viața veșnică răpirea „în nori”, vor întâmpina pe Domnul: „După aceea noi, cei vii, care vom fi rămas, vom fi răpiți împreună cu ei în nori ca să întâmpinăm pe Domnul în văzduh și așa pururea vom fi cu Domnul” (1 Tes 4, 17). Această experiență duhovnicească dovedește că dănuirea dreptilor în veșnicie cu Domnul, este una mai presus de lume și de pământul acesta trecător. Hristos Cel ce S-a înălțat cu trupul la cer, va înălța și pe aleșii Săi asemenea.

Sfântul Teofilact deslușește mai deplin acest eveniment cutremurător:

Creștinii cei drepti și vrednici ce se vor afla vii atunci, schimbându-se îndată, au să se răpească și ei în nori asemenea cu cei ce s-au sculat din morți, mergând spre întâmpinarea Domnului în văzduh. Căci, așa cum Hristos, după ce s-a sculat din morți, S-a înălțat la ceruri pe nori – căci zice: „un nor L-a luat de la ochii lor” (FA 1, 9) tot la fel se vor înălța și creștinii ce au viețuit după Hristos, cu același car, adică cu aceiași nori, cu care S-a înălțat și Hristos²².

Această nădejde nu poate să aducă în sufletele creștinilor decât mângâiere: „De aceea mângâiați-vă unii pe alții cu aceste cuvinte” (1 Tes 4, 18).

d. Privegherea necesară pentru așteptarea venirii Domnului

Cuvintele Domnului: „Aceia cunoașteți, că de ar știți stăpânul casei la ce strajă din noapte vine furul, ar priveghea și n-ar lăsa să i se spargă casa. De aceea și voi fiți gata, că în ceasul în care nu gândiți Fiul Omului va veni.” (Mt 24, 43-44), se regăsesc și în afirmația: „Voi însă, fraților, nu sunteți în întuneric, ca să vă apuce ziua aceea ca un fur” (1 Tes 5, 4), arătând că ea vine pe neașteptate. Se reia ideea din 1 Tes 4, 13: „Nu voim să fiți în neștiință”,

²¹ SF. IOAN GURĂ DE AUR, *Comentariu sau explicarea Epistolei I către Tesaloniceni*, traducerea din limba elină de Arhim. Theodosie ATHANASIU, Ediția de Oxonia, 1855, retipărită în București, 1905, p. 235.

²² SF. TEOFILACT, Arhiepiscopul Bulgariei, *Tâlcuirea Epistolelor către Tesaloniceni, Timotei, Tit și Filimon ale Slăvitului și Prealăudatului Apostol Pavel*, tâlmăcită de NICODIM AGHIORITUL, îndreptarea tâlmăcirii de Florin STUPARU, Ed. Sofia, București, p. 56.

adică în necunoașterea tainelor credinței. Întunericul simbolizează orbirea și nesimțirea cea duhovnicească pricinuitoare de moarte sufletească.

Învieria lui Hristos și lumina cunoștinței de Dumnezeu îi transformă pe creștinii autentici în: „fii ai luminii și fii ai zilei”. Noi: „nu suntem ai nopții, nici ai întunericului” (vers 5), identificându-I pe aceștia din urmă cu cei necredincioși. Cu alte cuvinte noi suntem fiii Învierii și nu ai morții, sub ambele sale aspecte. Urmarea îndemnului la priveghere și trezvia duhovnicească: „Să nu dormim ca și ceilalți, ci să priveghem și să fim treji. Fiindcă cei ce dorm, noaptea dorm; și cei ce se îmbată, noaptea se îmbată” (vers 6, 7), a Sfântului Pavel, face diferența între bunii creștini și cei delăsători și leneși.

e. Virtuțile creștine – armele bunului creștin și petrecerea în Domnul

Apostolul pune în atenția celor ce sunt ai lui Hristos dobândirea celor trei virtuți teologice prezentându-le sub forma uniformei ostășești: „Îmbrăcându-ne în platoșa credinței și a dragostei și punând coiful nădejzii de mântuire” (1 Tes 5, 8). Cei care vor face acest lucru vor fi apărați în lupta duhovnicească, pentru că armele bunului creștin sunt de natură spirituală, sunt armele Duhului cu care au fost dăruiați încă de la botez și pe care trebuie să le descopere și să le folosească în timpul vieții pământești spre dobândirea mântuirii.

Sfântul Ioan Hrisostom ne sfătuiește astfel:

Înfășoară-ți sufletul cu credință și cu dragoste, și atunci nici una din săgețile cele aprinse ale diavolului nu se va putea înfinge în el. Acolo unde sufletul este circuit mai dinainte cu arma dragostei, toate asalturile dușmanilor rămân zadarnice. Nici viclenia, nici dușmănia, nici zavistia, nici lingușeala, nici ipocrizia... nu se vor putea atinge de un asemenea suflet. Și vedeți că el nu spune de o dragoste întâmplătoare, ci de dragostea aceea, care este puternică ca și zaua. [...] iar nădejdea nu lasă dreapta judecată să cadă, ci o pune să stea drept, nelăsând a se introduce în ea nimic din afară. Întrucât ea nu se abate cu nimic, nu este cu puțință de a aluneca, căci fiind îngrădită cu niște astfel de arme, nu este posibil să cadă vreodată²³.

„Dumnezeu nu ne-a rânduit spre mânie, ci spre dobândirea mântuirii prin Domnul nostru Iisus Hristos” (1 Tes 5, 9). Așadar ținta supremă a noastră este tocmai împlinirea voii lui Dumnezeu cu fiecare dintre noi și aceasta este dobândirea mântuirii. Iisus Hristos „a murit pentru noi” (vers 10a). Acum se așteaptă răspunsul nostru la actul Său răscumpărător. Acesta se poate oferi

²³ SF. IOAN GURĂ DE AUR, *Comentariu sau explicarea Epistolei I către Tesaloniceni...*, pp. 256-257.

printr-o permanentă comuniune de iubire cu El: „fie că veghem, fie că dormim, cu El împreună să viețuim” (vers 10b).

Insuflat de aceeași dragoste creștină Sfântul Arhiepiscop al Bulgariei scrie:

Pentru aceasta a murit Hristos, ca noi – creștinii, ucenicii Lui – să viețuim cu Hristos, ori deștepți de vom fi, adică vii atunci când va veni, ori dormind, adică morți înainte de venirea Domnului, cum scria Pavel în altă parte: „Și dacă trăim, și dacă murim, ai Domnului suntem” (Rm 14, 8)...Căci, chiar de vom muri pentru Hristos, avem să viețuim împreună cu El, fiindcă și Hristos, Care ne-a iubit atât de mult încât a și murit pentru dragostea noastră, viază și are să ne învie și pe noi²⁴.

Acesta este sublimul vieții creștine, că petrecerea noastră în iubirea lui Hristos și Dumnezeu este veșnică, începând încă din viața aceasta pământească și continuând în cea a veacului ce va să fie.

Concluzii

Sfântul Apostol Pavel descoperă creștinilor dintre neamuri, adică păgânilor convertiți la creștinism, niște adevăruri fundamentale, înmănușiate, de noi, sub numele generic, folosit și în titlu: Taina Învierii. Aceasta este realmente unul din pilonii fundamentali ai Bisericii lui Hristos pe care se sprijină întregul edificiu al învățaturii creștine. Toată Evanghelia se concentrează pe acest adevăr și anume Învierea Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

Învierea este astfel taină pentru că ne descoperă nouă o minune mai mare decât toate minunile, pentru că are în centrul ei în primul rând persoana dumnezeiască a lui Iisus Hristos, Care, prin Sine a adus pe pământ existența unei noi realități, inaccesibile până atunci umanității, decât în parte, și aceasta este experiența de către oameni a vieții dumnezeiești. Fiul lui Dumnezeu întrupat Care are viață în El Însuși (In 5, 26), dovedește aceasta prin slăvita Sa Înviere.

Dar umanitatea îndumnezeită prin înviere, a Mântuitorului, nu rămâne neîmpărtășită. Cred că acesta a fost și motivul suprem al întrupării Fiului lui Dumnezeu, ca să ofere posibilitatea oamenilor de a experimenta și trăi încă de pe pământ bucuria acestei comuniuni cu Dumnezeu și împărtășiri de viață care nu poate să fie decât veșnică. Din acest punct de vedere, Taina Învierii devine un bun comun pentru toți oamenii, și dintre iudei și dintre păgâni, care îl primesc prin credință.

²⁴ SF. TEOFILACT, *Tâlcuirea Epistolelor către Tesaloniceni...*, p. 65.

De aici înțelegem valoarea covârșitoare a Învierii Domnului, realitate și taină deopotrivă, deoarece, ea ne include și pe noi cei ce credem în Hristos. Aceasta este noua viață pe care El ne-o îmbie și la care ne cheamă.

Ca temei al propovăduirii Învierea devine baza sau edificiul pe care se construiește întreaga învățătură nou-testamentară, iar ca temei al credinței Învierea Domnului certifică și confirmă toată activitatea pământească a lui Iisus ca fiind de origine divină.

Bibliografie:

Izvoare:

- *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Ed. IBMBOR, București, 2008.
- *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Ediție jubiliară a Sfântului Sinod, Ed. IBMBOR, București, 2001.
- *Novum Testamentum Graece*, 28th rev. ed., edited by [E. and E. Nestle], B. Aland, K. Aland, J. Karavidopoulos, C.M. Martini, and B.M. Metzger (Stuttgart Deutsche Bibelgesellschaft, 2014).

Comentarii biblice:

- Petian, Pr. Mihai, *Epistola I către Corinteni*, Ed. Andreiana, Sibiu, 2016.
- Popovici, Arhim. Iustin, *Comentariu la I Tesaloniceni a Sf. Ap. Pavel*, Ed. Bizantină, București, 2005.
- Sf. Ioan Gură de Aur, *Comentariu sau explicarea Epistolei I către Corinteni*, București, 1908.
- Sf. Ioan Gură de Aur, *Comentariu sau explicarea Epistolei I către Tesaloniceni*, București, 1905.
- Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, col. PSB, vol. 23, București, 1994.
- Sf. Teofilact, Arhiepiscopul Bulgariei, *Tâlcuirea Epistolei I către Tesaloniceni*, Ed. Sofia, București, 2020.
- Sf. Teofilact, Arhiepiscopul Bulgariei, *Tâlcuirea Epistolei I către Corinteni*, Ed. Sofia, București, 2020.

Lucrări și studii:

- Cornițescu, Pr. Constantin, „Învierea Domnului și însemnătatea ei pentru viața creștină”, în *Ortodoxia*, nr. 2, 1983.
- Marcu, Diac. Grigorie T., „Învierea lui Iisus Hristos și învierea zeilor”, în *Studii Biblice*, Sibiu, 1940.
- Mihoc, Pr. Vasile, *Credință și înțelegere, învățătura ortodoxă în perspectivă biblică – Eshatologia paulină*, Ed. Agnes, Sibiu, 2014.

- † Mladin, Nicolae, *Hristos – viața noastră. Asceza și mistica paulină*, Ed. Deisis, Sibiu, 2012.
- Sf. Atanasie cel Mare, *Epitola către Epictet*, episcopul Corintului, col. PSB, 16, București, 1988.
- Sf. Maxim Mărturisitorul, *Scrieri și epistole hristologice și duhovnicești*, col. PSB, 81, București, 1990.
- Wright, N.T., *Pavel, Apostolul lui Iisus Mesia*, Ed. Deisis, Sibiu, 2020.